

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

12. Qualesnam qui in Societate Iesu aliorum saluti incumbunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

si non places, non placet. Cur ergo, vt dixi, sacerdos, cur Religiosus? Pergit que vrgere Bernardus, vt excellior alijs euadat, qui eis prodesse voluerit, eum que fide, castitate, caritate, puritate cordis ornari optat: Hoc tanto puritatis intima bono, inquit, gloriari non potest veraciter, nisi qui extrinsecas gloriolas perfecte respuerit. Nec enim pure valet Dei, vel proximi querere lucra, qui propria non contemserit. Sed operis pretium est, serid animaduertere, ad lucra ex alijs captanda quid requirat? Necessesse est, ait, cor esse bene consciuum sibi, quod se in lucra securius foris extendat, cum securam intra se reliquerit conscientiam. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucratur, anima autem suae detrimentum patiat? Et mox; Duo sunt praeipue quae bonam reddunt conscientiam, nempe (vt verbis loquar B. Gregorij) commissa flere, stenda non committere. Horum neutrum solum sufficit. Vtriusque virtutis bene consciuus animus, securam seipsum deserat, & quodammodo perdat, vt alios lucrifaciat. Cum infirmantibus infirmatur, vratur cum scandalizatis, fiat etiam, si oporteat, Iudeis Iudeus, nihilque formidet cum tali conscientia, exemplo Ieremia & Ezechielis, in Aegyptum, vel in Chaldaeam cum transfessoribus captiuari, & cum S. Iob frater fieri draconum, & socius struthionum; cum Mays se quoque (quod grauius est) deleri de libro Dei, & cum Paulo anathema esse pro fratribus, non timeat cum tali conscientia. Ipsam denique si necesse est intrare gehennam, securus medias penetrans flammis, lata decantet conscientia: Et si ambulauero in medio umbra mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Et hanc fiduciam operatur caritas, de corde puro, & conscientia bona.

En quantam requirat virtutum consummationem Bernardus; quae & eiusmodi plura si petite cutus fuero, longior fiam, nec fortassis quod volo consequar, itaque auctoritatibus probationibusque missis, rectoribus & breuioribus praeceptionibus rei summam comprehendam.

C A P V T XII.

• *Qualesnam esse debeant qui in Societate aliorum salutem promouendae incumbunt?*

POrissima quaedam paucis indicabo, eo fine vt à primis tirocinij initijs, eo spiritu imbui, eamorum conformatione ornari, ijs virtutibus instrui nentur Nouitij, quibus possint non sibi solis, sed etiam alijs ad aeternitatem prodesse. etenim, vt bene perseueres; in eo penè sunt omnia, si ab initio validè, & conueniente flexu adoleueris; si tenuior, vel ex succa radix fuerit, si in prauum rami induruerint; quid speres aliud, quam vt vel euelli tandem, vel praecidi sit necesse?

Exili-

Existimet ergo Nouitius, ad sumtus comparandos adificio tanto, quantum erit tota vita extruendum, per breue esse biennij spatium, eoque tempore non cesset, instar sedulae apis, virtutum solidarum mella congregare, diligenterque contendere, vt nihil in eo desideretur eorum, quae in sanctissimum & peritissimum animorum aucupem quadrant.

Primo igitur & praee omnibus, in eo Societatis homine, qui aliorum salutis operam nauat, id requiro; Vt persuasissimum habear, nihil vquam boni rectique perfecturum se, nisi adiutore atque auctore Deo; itaque hic semper sit consiliorum, actionum, laborum inspirator, causa, finis, moderator & regula. Spes in eum vnum & solum, tota collocetur: sic adhibeantur cetera, vt abs eo tamen pendere cuncta, nec nisi eo adlaborante, & vires indente, vtilia putentur. Peffiterum, vel sua laudis, vel adulationis alienae virus, longe longius expellatur, sincereque, & ex intimis cordis fibris, Deo soli, omnium feliciter gestorum gloriaturatur.

Iam vero quoniam cauendorum primum est, ne quid inuito & alieniore Deo suscipiat: pro certo habendum quoque est, id omne inuito & repugnante, ac proinde, vel conatibus obsistente, vel ad grauiorem nostram damnationem permittente Deo suscipi, quod a susceptae vitae institutis alienum fuerit. Cum enim neque fallax sit, neque inconstans Deus, & ad id quod profitemur Religiosae vitae institutum, quasi sibi gratum, nobisque ad salutem accommodum vocauerit, profecto fieri non potest, vt quidquam abs eius rationibus discrepans consular. Itaque in agendis & omittendis, id primo & maxime intuebimur, quantum eum Religiosae nostrae vitae formulis consentiant, vt & discrepantia omnia liberrime, acerrime, constantissime respnamus, & quae vere consonant, ea, nisi melior ratio dissuadeat, totis animi corporisque viribus perficienda curemus. Hinc autem, neque nostro terrore vlllo, neque blanditijs, neque oblata cuiusvis emolumentum spe, abduci sinamus: non potest vllum tantum esse compendium, quod minima laesa vocationis valeat aequare dispendia.

De his autem vt certius & rectius iudicare valeamus, duo sunt habenda praec oculis: nempe finis, quem sibi ipsamet Religio, in eius operis susceptione praefigit; quod enim in eiusmodi Religione ad populum verba fiant, artes & scientiae doceantur, varia munia obeantur, ex aliquo praescripto fine ortum habet, ad eundemque, quasi vniuersi corporis finem, membra singula, functionesque; membrorum conspirare oportet. Sed praeter finem, etiam via & methodus est spectanda, vt quibus ad miniculis, & quousque; nitendum sit constet: nec enim ad eundem finem consequendum, iisdem conatibus & saecularis & Religiosus instabunt; imò & diuersae familiae Religiosos, vix vquam eadem per omnia exercitatio decet. Cuius rei proba, & minimè fallax iudicatio, partim è maiorum exemplis, partim probatissimorum, qui in vniuersis degunt, imitatione atque doctrina, partim legendis & medullitus imbibendis legibus & statutis proprijs haurienda est.

Certè nostra Societas, vt extoto suo institutore B. Ignatio apparet, in suis nihil vult extare peregrinum, à moribus & vsu hominum alienū, periculosum, dubium, iactabundum, admiratione populari magis quàm certà ratione constans, à doctrina sanctorum Patrum Theologorumque dissentiens, neque verbis aut sensu meretur fructum, sed vera morum emendatione, depulsiōe vitiorum, aduocatione virtutum, præque ceteris humilitatis veræ, quam sensum refrænatio, appetituum cohibitio, iudicij voluntatisque integra subiugatio restentur.

Finem verò ad quem procurat, & cui se totam, suorumque vires exerat, maiorem Dei gloriam statuit, hoc est (vt in simili antè dixi) ita Dei gloriam indefesso studio promouere conentur, vt quantumcumque promouerint, numquam tamen desiderijs suis faciant satis, verum tanto diuini honoris zelo flagrent, vt ei maiora semper additamenta perquirant. Non ament à labore cessationem, nò à sudore ad quietem anhelent, non ab impugnatione inducunt exortem, sed inexplebili crucis ferendæ, diuinique honoris amplificandi auiditate acti, noua catenatim bella, nouam parienti feriem, quod de Beato Ignatio, Xauerio, Galpate Barzæo, & eiusmodi heroibus legimus, vehementer enasci cupiant: ad obiam, non sibi, sed Deo suo viuere se credent. Sed interim, vide sine ad quanta aggredieris, quantaque tibi virtutis absolute sit opus, tu quicumque tantæ militiæ delectui, nomen adscribi postulas: annon maioris erit probri, in imis delictis, celsa profitemem?

Sed vt maior illa Dei gloria, in quibus quaerenda sit, non in ambiguo relinquatur, disertè eam quoque in eo positam B. Ignatius iudicat. Primò quidem vt *saluti & perfectioni propriarum animarum cum diuina gratia vacetur*: Secundò, vt *eadem gratia impense quoque in salutem & perfectionem proximorum incumbatur*: Idque vtrumque, *quauis in mundi plaga, vbi maioris Dei obsequium, & animarum auxilium sperabitur*. Quæ singula nec exigua vim habent, & accuratiùs ab vnoquoque obseruanda sunt.

Sin minùs, multiplex aberratio contingit, quam tamen omnem ad tria ferre capita reuoces, nempe si vel propositum scopum haud assequamur, vel alium sectemur, quàm qui nobis propositus esse debuit, vel eundem quidem sed proprosterè quæramus: nam si indecorè prosequimur, aliò spectabit iste error. Et quidem, quæ primo loco recensetur, salus & perfectio sui ipsius, eiusmodi est, vt nemo sit quin eam pro suo modulo valeat consequi, si modò diuinæ gratiæ adhibere conetur: & quo maiores progressus fecerit, eo se aptiorem vt alijs proficere possit reddet. Imò verò vsque ad eam in hanc partem est connitendum, vt in hac vna sita omnia credantur; haud secùs quàm in milite robur corporis, animi fortitudo, longè potiora sunt, quàm gladius, quàm clypeus & arma, quæ esse debent, at perfacile comparantur, & sine illis prædatorem potius alliciunt, quàm pugnatorem pauidum tutantur. Quid hominum fauor, auctoritas,

eloquentia, eruditio, tibi veræ perfectionis egeno conferet, si fretus istis ad aliorum salutem curandam, & potentem bellatorem demonem laceffendum proflis: ridebit audaculum, tuo te gladio iugulabit, tuis irretet laqueis, imbelliam despiciet, nec impugnare dignabitur; commilito, si superis placet, accedet, res secundas, fauorem plurimum, ad gratulationes hominum adspirabit, vt & tu omnibus, & tibi placeant omnia, æstuque & vento nimium secundis, incautus expansis vanitati velis nauiges, impactaque in insidiosas cautes rate, non eluctabili naufragio sorbearis. Sin autem non nihil quidem progressus es, at animi ardore properato, supra vires & impar audes congregi; veterator & vafer hostis, quam te misellum deludet! astu implicabit, terrore concutiet, imperu proternet.

Tanti est, & suam ipsius perfectionem plurimi ducere, & ad alios curandos non nisi suo tempore, & ad id comparato robore accedere. Ne tamen dum præcipitantiam caues, foecordiam & ignauiam incurras: eorum instar qui numquam assurgentes, vel sibi nimium diffidentes, delirefcere perpetuo amant, prodire in publicum exhorrent, & cum in rem ventum est, nihil audent, formidant omnia, dubia dubijs inuoluunt, nec se vsquam extricant, dumque incertos pauores metuunt, certissimum iudicij proprii, pertinaciæ, & otiosæ cessationis crimen haud pertimescant. Est igitur Præpositorum iudicio standum, statuendumque id omne nos posse, quod ipsi nos posse iudicant, & in quo nos desudare decernunt; omnisque est de iudicio diuino abijcienda formido, dum paremus; adiuocanda, si imperata detrectamus, aut etiam granatè obimus: nihil enim formidabilius nobis esse debet, quam si sponte nostra, quoduis munus aut refugisse, aut suscepisse reperiemur; tum enim de omnibus tam consecutis, quam illatis damnationem seuerissimam exigemur: at nihil securius fuerit, quam post impostam Præpositorum iussione personam, respondere Deo posse, En pro meo modulo quod potui gessi, non vltro, non superbè me ingessi, numquid onus à te Deo meo impositum detrectare & excutere debui? noueras quid in me esset, quid à me velles noueras, nec plus exigebas, quam ipse dederas: quis eram vt obfisterem: tuum est, ò clementissime Domine, condonare quod deest, solaque, in omnium fructuum vicem, obtemperacione esse contentum. Certè quicumque quouis securitatis obtentu hinc recedit, sese in laqueos inextricabiles induit. Sed pergamus.

Hic diuinæ gloriæ, & salutis animarum finis, vsque adeò propositus animoque oportet vt sit infixus, non tantum vt aliò non respectetur, sed vt etiam aduigilemus ne cuiuspiam alterius admixtione reddatur impurius: quamuis enim vel auctoritas, vel opinio, opes, commoda, tutela, scientia, valetudo, possint etiam vnà cum diuinæ gloriæ fine quasi additamenta coniungi; insidiosum tamen istud est, minusque, quantum sentio, perfectum: præstantius & consultius existimo, si solo & vno diuinæ laudis amore moueamur; alia verò, neque respnamus,

neque ambiamus, nisi prout ad Dei honorem, vel obesse, vel conducere iudicatur. Hoc autem, non fictè, non verbis tantū, sed sincerè, rebus ipsis prestare, quātam virtutem exigit, dispiciat Nouitij, ad eamq; se comparent: exsitet oportet omnibus, qui omnium, vel blandimenta despicere, vel territamēta superare cōtendunt.

Adhæc, ita est ceterorū salus expetenda, vt non quorūdam tantū, sed plānē omniam, vbique, quando cum que, quibuscum que periculis atq; sudoribus, experatur salus. Quam in rem, omnino excelsos, suiq; & rerum omnium contemtores animos afferre, tamq; patriæ, quā parentum, cūctorumq; quæ sub seruitū cadunt amorem eliusse necessarium est. Quæ sanè dicta longè sunt, quam facta faciliora, & nisi à principijs inoleuerint, frustra seriùs inferentur.

Vt autem abs ijs qui in alienam salutem incūbunt inferantur, & ad excelsam illum tantiq; faciendū finem perueniri queat, tria in aliorū curatore sunt opus, nempe scientia, virtus & industria; quarum tamen longè potissima est virtus, ad eamque duæ reliquæ ita referantur & colliment oportet, vt si eò non respexerint, inutiles; si aliò, vitiosæ atque damnosæ sint futuræ.

Etenim scientijs varijs, non in alium finem, suos exornari voluit B. Ignatius, quā vt stabiliendæ certius virtuti, reuincendis erroribus, obscuris dubitationibus illustrandis, perplexis ambagibus euoluendis, esse subsidio possent. Quo fit vt docentium discendumq; labor omnis, comparandæ, firmandæ, exornandæq; virtuti subseruire, omninoque ancillari debeat: quod nisi fecerit, aberrat à fine, alienus est à susceptæ vitæ instituto, nec est in Religioso viro decorus, quandoquidem sic eū decet suis moderari propensionibus, nihil vt ab eo profisciscatur, quòd non possit prudenter ad finem propositum dirigi; aliàs vanitatis & iactantiæ, vel inanis cupiditatis, aut gloriolæ maculam vix effugiet. Est quidem, fatetur, quod studiorum ardore paulò interdum longiùs prouehamur, humanumq; atque veniabile est, modò neq; diurnius, neque contentius ad hærescat: at in rebus verè inanibus, nec ad vllam humanæ vitæ actionem vtilibus, ætatem terre, quis in Christiano, nedum Religioso ferat: in eruderandis extorū, sacrificiorum, sacrorum Cereris, Poëtarum tabularumq; figmentis, in auguriorum, auspiciorum, pharmaceutiarum, apothecarum, & dedicationum ac similiarum obseruationibus, in contentiosis de renouato per obscuro verbulo disceptationibus anxie laborare, temporisq; atque studij plurimum ponere, qua tandem bonæ speciei obuelari poterit?

Nec enim reperendum credo quemquam, qui eiusmodi notitiam in eorum quæ suis ipsorū gratia expetuntur numero reponendam putet: sin autem non est cognitio per se optanda, qualis est quæ de Deo, & rebus optimis habetur, cuius ergo alterius causa tanto ambitur opere cur tanta ostentatione iactatur, nisi pariter, quam ad virtutem conferat, quam ue utilitatem proferat adiungatur? Sunt enim eiusmodi sanè plurima, quorum animaduertendorum methodum & rationem pereleganter & fuse prosecutus est Basilius, quem vtiā, non in hanc tantum

tantum, sed in cuiusvis scientiæ tractatione ducem sequamur: etenim sapientissimi me vult, ad vtilitatem animi omnia referri; vtilia conlectando, reliqua, vt nihil profutura, respuendo. Nempe legerat in Prophetis, de Deo ipso quali magnum edici, *Ego Dominus Deus tuus, docens te vtilia, gubernans te in via qua ambules.* Atque vbi de Christo Domino, deque sancto Spiritu multa magnifice prædicantur, quali eximium dicitur, *Filij Sion exultate, & letamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitia:* hæc est Sanctorum scientia, hæc beatificans animos; inflat, & illud, quidquid huc non rendit.

orat. quom.
legendi libri
Gent.
Isaia 48.

Ioel 2.

Ne autem fallamur, rectissimam ponit normam Basilius, *Vt nihil esse in humana vita admirandum, aut omnino bonum existimemus aut nominemus, quod hic finem quandoque sit habiturum.* — *Quæ autem ad futuram faciunt vitam, hæc etiam nos & amare & prosequi totis viribus; nihil verò profutura, totis viribus despicere oportere.* Quod semel ab initio posuisse non contentus, aliquot paginis interiectis repetit, inquit; *Non omnia nobis, sed vtilia tantum recipienda.* Enimvero turpe est, ea quæ in cibis noxia sunt repellere; in sermonibus verò ac scriptis, nullam emmo eorum quæ nostram nutriunt animam, rationem habere, sed more torrentis, omne obuium secum trahere. Additq; sanctus Pater, esse prorsus à ratione alienissimum si nauta, si sagittarius, si faber, si quiuis artifex ad finem sibi propositum inuenietur, homo verò in eo quod potissimum est, nempe in vitæ suæ studijs, finem suum non respicit, cum tamen qui eò non respexerit, & cuncta eius causa non fecerit, simillimus brutorum sit. Est igitur ad consecutionem finis nostri, hoc est ad nostræ Religiosæ vitæ perfectionem, qualem modò describebamus, omnis nostra quæcumque sit literaria occupatio referenda: censendusque labor ille deperditus, quo virtute, vel ijs quæ ad eam faciunt, non reddimur auctiores. Huc igitur collimandum; prudenterque fecerimus, si, cum omnia complecti non possimus, ea sola seligamus quæ certiora & vtiliora videbuntur; & in his ipsis eam mediocritatem sectamur, vltra quam progredi, nec ipse, si sapiat, Hercules velit. Numerorum, & temporum implexis quæstionibus inhærere, non tam studiosi, quam otiosi hominis esse pronuntiauit D. Hieron. quibus verbis, non tam studium, cum & ipse chronologiam scripserit, quam id quod in eo nimium esset, damnasse censendus est.

epist. 132.

Si quæsiueris, quando nam sit futurum nimium, & quo certo argumento dignoscetur: non habeo quod certius de re incertissima dicam, quam vt se quisque consulat, vitæque susceptræ rationes, Præpositorum voluntatem, ingenij vim, naturæ propensiones, ad virtutem retardationem, aut progressum diligentius perpendat, vereque ac sincere velut rationem Deo redditurus, in quo, & quousque sibi sit elaborandum statuat: non se longius abduci, rerum quas præ manibus habet delectatione, vel nouitatis aut laudis cupiditate permittat, moderateq; prospiciat in futurum, solidiorem vtilitatem quid importet. Ita fiet vt zelus idonea scientia instructus vegetior & efficacior euadat.

Et ista quidem de scientia, at verò industria, vigil sit, & in omnes partes excubans, acuteque prospiciens oportet: laboribus non succumbat, repulsis non fragatur, exitu infausto, & aduersantium obnitu non concidat, læteretur aduersis, vile putet quod magno non constat, sola magnanimum decet ardua, & lætior venit ex hoste potente victoria; vltro prostratum conculcasse quis laudet? Spectat autem ad industriam, in partes omnes se versare, & excogitando varia comminisci, quibus ad finem destinatum peruenire, & aliorum animos quàm intendi ductare valeas. quam in rem quædam obseruanda.

Primum, vt quæ humiliora, Religiosoque decentiora videbuntur, ceteris, quantum dabitur, præferantur: certè quæ dedeçant, probanda non sunt. Consulendus Deus, & ab eo, agendi ducenda primordia, sed & alij in consilium adhibendi, vt res ipsa suadebit.

Secundò, non plura sunt aggredienda, quàm animi corporisque vires ferant, & perficere nullo tuæ perfectionis detrimento valeas; in plura quippe dispersus, nec veram alijs utilitatem, & tuæ tranquillitati perturbationem paries. Ergo non impetu, sed certa mentis destinatione in hanc illamue partem connitere, & serò age quod agis, præsentibus intende, totusque in tibi demandatis habita. Inconstantium, & nihil ad perfectum perduciturarum mentium est; noua respectare, quod præ manibus est fastidire, ad futura anhelare, id velle quod non habent, quod habent spernere; semper pleni spei, vacui commodorum, præsentibus carent, dum futura prospectant. Duo sunt hominum genera, à quibus, si quando in Religionem irreperint, nil magnopere spero: Primum est eorum, qui demandatis rebus haud acquiescunt, siue quòd plus aliquanto se posse confidunt, siue quòd id ipsum se posse desperent, & sub omni onere quasi iniusto gemunt. Alterum eorum, qui locordiae ignauia pressi, vbique lentescunt, remissius agunt, nullaque sollicitudine & cura rerum quas suscipere tanguntur. Quæ utraque quot viriorum fibris implectantur, ipse quidem vt consideres, at multò magis vt fugias hortor.

Tertiò, nihil nimis properandum, sed neque tardandum est. benè iunxit qui dixit, Festina lentè: vnum altero remoto mancum est. Lætitudo, angustis præteruolantis vitæ spatijs; festinantia, prudentis consultationis maturitati videtur inimica: vtramque si iunxeris, quod rectum est consequeris. Iunctionem prudentia, & res ipsa, dummodo timidior & dubitantior non sit animus, docebit. Nam & in grauibus, diuturnis, perobscuris, mora maior adferenda, sed in leuibus, grauior esset temporis, quàm totius ipsius rei iactura. Sed & præcidi dubitationes oportet, alioquin in infinitum processuras, & quando quod nostrarum est partium moderatè præstitimus, cetera sunt diuinæ providentiæ humiliter pacateque committenda.

Quartò, id vel maxime curandum est, vt quoties industria nostra ad aliorum nobis deuincidos animos adhibetur, quod ferme necessarium est, sic eos ad san-

ctura

Et iora promouere conamur, in id incumbamus, vt non nobis propriè ac nominatim, sed Deo soli confidant, ideoque nos nō in nobis, sed Deum spectare doceantur, secundū illud, Qui vos audit, me audit, &c. Huius sententiæ vim clarissimè demonstrare operæpretium est, omnesq; in spiritus rebus aberrationes firmè ex eo initium ducere atque roborari, quod aduersus id peccetur, aut certè nō fidatur satis. Multa quæ obiectemus præstò sunt, non satis nostros sensus ediximus, non intellexit confessarius, vel plura, vel alio modo, vel breuius, vel prolixius volumus, inueteratæ iudicationes, timores insculpti non obruuntur, non suffocantur, sed audiuntur, fouentur, inde, vellicant, turbant, terrent, & à sacris exterrēt; cur: nisi quoniam, non vt Deus auditur, non vt Deo creditur: ideoque cum nō vt ad Deum, sed vt ad hominem accedamus, non est nisi humanū, quod est sanè perexiguū & instabile, auxilium sperandum. At verò cum Deus deesse speranti non possit, excitandi sunt, vt ad eum se totos conferant, qui etiam quod volent, per quæcumque volent efficiet, doctis, indoctis, prudentibus, imprudentibus, perinde vtetur vt volent, idemque per vtrosque si volent efficiet, taciteque se ipse insinuat, quod deerit supplebit, ardorem eum, illudque lumen dabit mentibus, quo in eam fluctantur partem, quæ est ipsis optima & iucundissima futura. Iam verò, hoc stabilito, non erit difficile vt eorum quos curandos suscepimus, amorem expurgemus, primoque à nobis in Deum prorsus transferamus, si modò id ipsum ipsi nobis seriò & ex animo persuaserimus, ideoque molestum sit, quoties ad nos potiùs quàm ad alios ipsi se conuerterint. Et quoniam secundum Deum, etiam ab aliquo regi conuenit, id curetur, vt sit quædam in omnes quidem, at potissimè eiusdem familiæ Religiosos fiducia, prout suadet vera & prudens caritas.

Quapropter ab omni omnino inuidencia alienissimos esse oportet, optareque vt ad aliorum potiùs, quàm ad nostram experiendam industriam se conferant, & gaudere si post consilia nostra, operamque tentatam ad alios adeant, quia minus illorum expectationi respondimus. Ibi si fuerit illis factum satis, latemur: quid enim aliud quàm Dei quærebat honor, & spiritualis eorum utilitas? sin autem necibi benè sit illis, & redierint, benignè recipiamus, hortemur & solemur, imitatores Dei nostri qui peccatores ad pœnitentiam vocat, & septies peccantes quotidie iustos non despicit, sed *supponit manum ne corruant*. O qui austerus es infirmis, qui tam rigidam dictorum tuorum obedientiam exigis, quid te fiet, si eadem lege tecum agat Deus? Hæc autem licet breuiter indicata, vehementer tamen cupio esse commendata, vt re ipsa quouis in munere obseruentur, quod nō fiet nisi ab inani amore laudis alieni, vera & sola Dei caritate moueamur. Plura de Industria qui volent, consulat quæ in meditationibus de conuersatione, è B.P. Ignatij vita depromimus.

Quod autem ad virtutes attinet; certum est nullam esse, quæ non sit ad honoris diuini & animorum zelum utilis, quædam tamen præceteris: quas B. Ignatius
eas

cas asserit esse, quæ hominem arctius Deo adiungunt, disponuntq; ut à diuina manu rectius gubernetur: cum enim ad Deum perducendas animas suscipiat, zelus, ipsius autem Dei sit ad se ducere, nemo certius aut compendio huius docet, quàm is qui Deo duce nititur. Illarum verò quæ propius admouent ad Deum, exempla in medium hæc profert; *Probitas & virtus, ac præcipuè caritas, & pura intentio diuini seruitij, & familiaritas cum Deo in spiritualibus deuotionis exercitijs, & saluæ sinceræ animarum ad gloriam eius qui eas creauit ac redemit, quouis alio emolumento posthabito.* His itaque comparandis studebit, quisquis tanti Patris desideria implere cupiet. Quæ ad id conferant, pauca dicam.

In eo igitur qui animarum lucris labores suos deuouet, variamq; itando, procurrendo, agendo, conuersando operam locat, Primò, & præ ceteris exigo, ut uocationis, personæque quam gerit memoriam numquam deponat, & ad eius normam atque præscriptum suas omnes aggressiones actionesq; moderetur. Itaque inducat in animum, spectaculum se factum esse Deo, angelis, hominibus, ac ipsis etiam dæmonibus; suscepti certaminis spectato ribus, æquis ac iniq;is, beneuolis ac maleuolis, fautoribus aut æmulis, quorum tamen utriusque quod æquum est redhiberi conuenit. In medio nationis prauæ, ut sacræ loquuntur Literæ, dolis calumnijsq; suffarcinatæ, & in deteriorem partem omnia trahere amantis, meminerit se quasi in proscenio spectaculum factum, nobilemq; totius suæ Religiosæ familiæ personam gerere, ita ut ex vno, sæpe numero quidem male, et iudicent tamen omnes, & in se vno omnium aliorum virtutem, eruditionem, prudentiam, probitatem periclitari putet. Hoc verò qui ut decet perpenderit, nihil in sermone, actione, vllaque temporis parte videbit elabi oportere, quod non summa circumspeditione ad rationis libellam exigatur.

Erit autem hæc summa, quam sæpè dixi, semperq; si deceret dicerem, ut cum susceptæ vitæ rationibus, seu ut loqui solemus cum propria uocatione conseruiat: non tantum animo recto, & ex virtute res fiant, sed gestus omnis, modus, verba, & id omne quod à Religioso erumpit, Religiosam moderationem atque modestiam sapiat, intra suæ Religionis limites maneat, nihil habeat unde quicquam, non dico merito, sed, si fieri potest, ne quidè omnino offendi queat: quam multa hæc, vel admittenda quæ nolle, vel omittenda quæ velles! & tamen omnia omnibus fieri debes, sic tamen omnia, ut neque desinas esse quod es, & incipiant velintq; alij fieri quod es, hoc est meliores fieri, quod non erant. Quod qui fiat, docebit ille, qui suos misit ut oues inter lupos, non ea lege ut lupi fierent, & vorarent, sic enim vorarentur; sed ut in ouium mansuetudine perdurantes, lupos in oues immutarent.

Ardenter itaque apud Deum precibus instandum, crebrò in nos ipsos inquirere, nos accusare oportet, vereque & non fictè in peccata nostra, nostrorumque defectus, malorum omnium causam conferre, ut quod alij obdurentur, nostri conatus proruantur, Dei gloria, salus animorum minus procedat.

Que

Quæ nostri accusatio vt verissima, ita frequenter vtilissima, & resarciendis damnis illatis aptissima est: facit etiam vt agnoscamus quàm nihil nobis fidere debeamus, qui evertendæ quàm excitandæ pietati, perdendis quàm saluandis animis longè sumus aptiores: omnem verò spem atque fiduciam, ad vnum boni omnis fontem Deum esse conuertendam. Ex hac autem vtraque, & de se diffidentia, & de Deo fidentia, vbi probè stabilitæ fuerint, pendet omnis bona progressio, omnisque tam nostræ quàm salutis alienæ recta curatio. Perniciosius, & ad certum naufragium præsentius in tota hac animorum virtutumq; negotiatione nihil est, quàm si rebus ad votum fortè fluentibus, tuis profectibus delecteris, tibi que blandiri latus, tuæ vel industriæ, vel virtuti tribuas, quod soli Deo fuerat adscribendû: tunc enim omnia tibi momento pereunt, iusteque puniente Deo, nonnumquã etiam ad antiquam, quæ corrigi cœperant, prauitatem reuertuntur.

Humilitatis ergo conseruandæ, amandæ, augendæ summa est vbiq; ratio habenda, & quatum dabitur, sectanda quæ humiliora sunt, in victu, habitu, domicilio, sermone, actione, rebus omnibus: fugiendus qui non est necessarius apparatus omnis, & splendidior instructus. Vbi errant, maiorem eum fructum putantes, qui maiore concursu celebratur; sit quidem vt ita sit, at non semper: etenim à patribus nostris accepimus, paruum sine offensione fructum, magno qui cum offensione sit præstare; quippe hic impugnatione labefactatur & tenlim perit, ille favore maiores auctus capit, temporeq; firmatur: at qui quæ instructu vario sumtuque à Religiosis fiunt, multam obloquendi, impugnandi, detractandi materiam aut saltem occasionem præbere solent, quo fit vt penitiùs introspectenti plus ferè detrimenti veri quàm speratæ utilitatis importent. Quod eò dixerim, vt ex B. P. N. Ignatii consilio, longè plus in solidis virtutibus, quàm in eiusmodi inuentiu oculis momenti reponamus: quamquam & subinde necessariæ sunt, & populum qui sensibus ducitur, sensibus capere, & dolo sancto ad meliora traducere laudabile est: sed etiam tunc ad humilitatem potius inflectendum est, & humiliora splendidioribus (dum æquè ad finem propositum valeant) præferenda, faciendumq; vt soli populo, non etiam nobis, quæ sita videantur, ideoque priuatim numquam, vel ad solos nostros vsus adhibeatur quod splendorem aut magnificentiam redolet.

Dispiciemus igitur sedulo, quid res exigit, quantumq; à nobis postulet susceptæ actionis finis, quippe solerter & constanter ad finem spectare oportet; finem inquam, non eum tantum de quo antè generatim dixi, sed eum cuius gratia laboramus, & quæ speciatim nostris huius conatibus cõsequi optamus: exempli gratia, huius hominis à vitijs pessimis malignisq; consilijs auocationem, prauæ cõsuetudinis euersionem, pij alicuius exercitij excitationem, serpētis clam hæreseos, vel aperta vi bacchantis extinctionem, & id genus plurima. quæ vbi semel à nobis perficienda proposuerimus, firmè est in eo tranquilleq; perstandum, suscipienda, & tentanda quæ eò conferre videbuntur, auersanda, & subito auertenda quæ à nostro scopo auertunt: sed in primis prudenti patientia opus est, non qua

feras tantum, sed qua prudenter feras, dissimules, & quasi non audiens, non intelligens, illa prateras, quibus obstares acerrime, nisi aliud nunc tibi quod tenderes menti præfixisses; nunc vero à peruentione in rem propositam vel auertunt, vel longius abducunt. Magni est hoc præceptum momenti, ideoque paucis explano.

Si quis orator aduersarij conuictis irritatus à susceptæ causæ firmamentis abducitur, suæque; vel famæ vel doctrinæ, quam rei tuendi audior est, vel si in diligens ingenio, statutum dicendi tempus, ex politis à causâ digressibus & descriptionibus deterit, profecto non leuiter aduersus oratoriam artem, quæ vult illum ad suæ causæ victoriâ contentissime vigilare, peccat. Itidemque in rerum spiritualium tractatione non raro sic peccatur: vis aliquem à suis vitij curam, ille in te, in tuam Religiosam familiam multa obiter, interdum & grauius obiecit, hæc si potes omitte, vel dissimula, vel præteri, non ad hoc ut te inculpatum ostendas venisti, ad hoc credi quod volebas, in sta pijs monitionibus, animum alterius tibi deuinci: similiter multa sunt quæ corrigenda forent, multa obiter incurrunt, de quibus commodè, opportune, gratiosè monere, ac ut videtur cum fructu posses, dum tamen maius aliquod perficiendum restat, abstine, ut enim acies gladij, sic monitionis vigor, crebritate obrunditur. Sed & quamuis tanto lepore, tamque amicè moneas, ut etiam monendo gratiam in eas, ac prouidetur ut is habeatis, cui ægrè satisfiat, & qui fermè omnia improbet: quæ opinio sensum faciet, ut dicta & facta tua grauatè accipiantur, illisque decedat fides. Quidquid ergo ad præcipuum, tibi que propositum finem non est necessarium, id omitte, de eo tace, ut tuis occasionibus tanto sollicitius inuigiles.

Suas etiam, in familiari sermocinatione, huic obseruationi locus est, non tantum ut id omne omittas, quod offensiores eos redderet, quibus cum amicis uerari cupis, sed etiam ut quoties de rebus ad pietatem spectantibus colloquia misceretur, id omne remoueas quod minus utilibus ansam daret: cuiusmodi sunt quæ doctrinam, vel cõtrouersa redolent, quæ ridiculum quid, aut minus probabile continent, quæ mores hominum nationum uel perstringunt, & alia quæ pro ratione loci personarum que procul odoranda, & sapienter prouidenda sunt. Ex his uero Nouitij videant, quantum illis præsentia animi sit necessaria, quæ neque curius feruido motui credat, & rectè patienter que in finem omnia probè dirigat.

Nec uero ab eo quod semel auctore Deo ceperit, abduci se vel blanditijs, vel tædio, vel terrore patietur: perget infractus, nec obloquentium hominum irrisu, nec aduerso rerum exitu, progressuque negato terrebatur, donec eum qui id possunt Superiores, ab ea statione reuocarint.

Sic enim & obedientiam zelo, & zelum obedientiam misceri oportet, ut ille quidem dura, difficilia, ardua quæuis exoptet, totaque vires largiter expendat, ac obedientia perfectissime atque promptissime cuncta moderetur, ut suo loco dixi.

Castitas uero (ut etiam obiter hinc perstringatur) summum Religiosi uiri honestamentum ita zelum exornabit, ut tamen tibi accuratissime prouideat, non dico ne turpari, sed ne possit vel tenuissima suspitione fuscari: quidquid iocum,

sum, remissum, leue, immodestum, molle, deliciarium in gestu, visu, verbis, actione, vel conuictu fuerit, quidquid à Religiosa grauitatis, honestatis, decen-
tiaeque praescripto discesserit, id omne protinus detestabitur. Nullam eximiam
& singularem aduersus vllum hominum (vt de feminis taceam, clarius enim
est quam vt moneri oporteat) familiaritatem nutriet, omnes in Domino dili-
gendo, ac vnumquemque pro eo quod meretur, & potest ad doctrinam, eru-
ditionem, exemplum vtiliter adhibendo.

Iam verò illa paupertas ad zelum non parùm conferet, quæ à mendicorum, &
inuitè pauperum, affectu quam longissimè, vt planè decet, distabit: ideoq; pro-
certo habeat Religiosam paupertatem non in eo esse, vt multa (licet in commu-
ne) possideat, congreget, cumulet, sed multò magis vt multa contemnat, &
ad diuinæ gloriæ incrementum largissimè cuncta profundat, tum demum vri-
liter ea potuisse putans, cum illa Dei gloriæ deuouens, presentem iacturam æ-
ternitatis fenore resarcire sperabit. Fallor, nisi hæc ditior ceteris sit futura pau-
pertas; quid dico, Fallor? hinc falli non possum, certum teneo Domini promissum,
qui non tantum vitam promisit æternam, sed & hinc centuplum. Hos igitur
liberalitatis animos à tirocinio imbibe, & hanc veram crede paupertatem, præ
honore diuino nulli sumtui parcere, quiduis libenter effundere, dū honoretur
Deus; eius omnia sunt, ad eum omnia redeant oportet; restituet amplificè, si vo-
let; & volet, si non angusti animi, sed latissimæ spei fueris. Sic tamen hanc tuam
largitatè modereris velim, Primò, vt memineris eam esse & paupertatè, & Reli-
giosi, quem & magnifica & superflua dedecent; non igitur profusioni, non ostè-
tationi, sed rationi seruiet. Secundò memineris, non ex rapina, nò ex alieno offe-
rendum Domino holocaustū, *Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui Eccli. 34.*
victimat filium in conspectu patris sui, inquit Sapiens: tūm igitur quæ in domo Reli-
giosa sunt, non tua, sed Christi pauperū sint, caue ne supra quam licet, sed tantum
quod licet effundas. Video, hinc hæres, euertere me putas quod antè statui: absit,
sed ita est, duorum extremorum in medio virtus est posita, si altrinsecus exceffe-
ris, vitium est. Nolo angustè ad calculos voces, quod diuinæ gloriæ impenderis,
Domini est orbis terrarum & plenitudo eius: nolim etiam vt tibi plus iuris vsurpes,
quam penes te sit. Subditus es: nihil nisi facultate accepta, quantumuis in res pias
dederis; Superior factus es: ne animum cōtrahe, sed quantum potes ad Dei glo-
riam largire, habendum quam, sed honorandi Dei semper audis. Denique
quodcumq; munus obeas, occasione oblata, numquã te vel tua, vel tuos quere,
nisi apertè ad maiore Dei gloriam conferat, sed suade & perfice id in quo maius
Dei obsequium, etiam cum rei tuæ familiaris iactura, futurum prospicis. Est qui
multa benignè largiri tibi tuisque solet, & aliquãdo etiam longè plura poterit,
varia de vitæ instituto agitât consilia, iudicioq; tuo ad directionè vitæ, id si eli-
gat quod eum alijs adiungat, quod duc sumtuosius est, fons pristinae liberalitatis
exarescet, aut aliò auerteretur; id contemne, suade quod optimū, quod perfectius,
Deoq; futurū est gratius. Similiter, eleëmofynarum quæ in alios, & maximè Re-
ligio-

ligiosos fiunt, caue ne vnquam interueisor esse tentaueris, sis potius diuinæ & profusæ illius caritatis imitator, qua cælestis omnium parens nō amicis tantum & inimicis, sed omnino rebus omnibus ea suppeditat, quæ conseruationi & ornamento naturæ conueniant. Parentis tam munifici auaros esse filios dedecet.

Præterea ita se quoq; tiro in ysu paupertatis exerceat, vt per hanc ad plurimas zeli functiones expeditior euadat: quod fiet si multa pati, si dura perferre cōstuerit, ne molestiæ, penuriæ, laborū incurfu, ab ope, laborantibus animis ferēda detreatur, paupertatemq; atque pauperes tāto amore cōplectatur, vt cum eis incundiū atque optatiū versetur. Etenim fermē accidit, vt in iis quæ ad animū spectant, rudiōres sint pauperes, magisq; doctoribus destituti, suspicaces, ingrati, maledici, aliosq; è sua (qua laborant) habendi cupiditate metientes, quapropter vt cū illis agas, magna opus est caritate, benignitate, patientia, amore crucis, abstinētia, & rerum duriorum tolerantia; ad quæ si nouus & inexpertus accesseris, citō resilies, & ad commodiora respicies. quod spectauit B.P.N. Ignatius cū uoluit tirones probari, vt possint ad incommoditatem comedendi & dormiendi assuescere: atque aded vt omni spe abiecta, quam in pecunijs aut rebus creatis possent constituere, integrè, ueracum fide, & ardenti amore, eam in suo creatore ac Domino cōstituant. En paucis uerbis vt cōmendat & confirmat quæcumque de paupertate dixi, propterea q; à Nouitijs diligentius obseruari, & constantius exerceri, exoptem, vt quæ maiorem quàm prima fronte uideatur uilitatem impotent.

Longè plura informandi zeli gratia possent addi, vnum aduiciam, sed iumento suadente, separatim.

C A P V T XIII.

Quæ remissio zelum deceat.

Lib. 19. de
Ciuic. c. 19.

IN definiendis discernendiq; rebus uir acutissimus Augustinus, id pronūciat, unde huius rei cognitio duci queat: sunt autē eius uerba, *Otiū sanctū quærī caritas ueritatis: negotium iustū suscipit necessitas caritatis. Quam sarcinam si nullus imponit, percipiēda atque intuenā uacandū est ueritati: si autem imponitur, suscipiēda est propter caritatis necessitatem, sed nec sic, omnimoda ueritatis delectatio deserenda est, ut subtrahatur illa suauitas, & opprimat ista necessitas.* Quibus è uerbis, quid contemplationi, quid actioni dandum sit, conijcere non ex incerto licet: nam & ueritatis amor, rerumq; diuinarum contemplatione affequentiarum desiderium natura nobis est insitum, est etiam innata quædam ad ceteros hominum sociabilitas, ex qua fit vt aliorum commodis & saluti, publicè priuatimq; consulere caritas communis iupellat. In priore, nostri potissimè & maxime; in posteriore, ratio maxime habetur aliorum; quo fit vt potius & prius illud sit, hoc uerò posterius, quodq; priore neglecto rite suscipi nequeat: nam & nostri prima nobis esse cura debet, & quantumuis strenuè in aliorum salutem incumbamus, non est nobis nostri ipsorum cura deponenda.

Infi-